

Een nieuwe (derde) fase voor het Regionaal Meetnet

De tweede fase van het Regionaal Meetnet loopt dit jaar af en de derde fase wordt voorbereid. Samen wordt hard gewerkt aan het bijdragen aan een gezondere leefomgeving in Zuidoost-Brabant, het stimuleren en faciliteren van handelingsperspectief in de vorm van gedragsverandering (burgers) en het mogelijk maken van beleidsaanpassing (overheid). Hiermee kunnen we overheden en burgers ondersteunen bij lokale (meet)vraagstukken en (verander)opgaven.

Data delen en duiden

Er is geleerd van de jaren aan meetdata die inmiddels ter beschikking zijn, en van de activiteiten die hebben plaatsgevonden om die data te delen en te duiden. Eind 2025 eindigt de tweede fase van het Regionaal Meetnet. We zijn druk bezig met plannen voor een vervolg. Onder voorbehoud van besluitvorming presenteren we die plannen hier. Omdat we ook in overleg met betrokkenen die plannen willen vormgeven is het mogelijk dat deze plannen nog wat wijzigen. Net zoals het huidige meetnet, bestaat het vervolg uit een samenwerking, in de vorm van een consortiumovereenkomst, tussen RIVM, TNO, IRAS, gemeente Eindhoven, provincie Noord-Brabant, GGD Brabant-Zuidoost, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant en burgerinitiatief AiREAS. Gemeenten kunnen deelnemen aan de samenwerking en zo toegang verkrijgen tot de initiatieven en kennis die in het meetnet worden gegenereerd.

Meer kennis, inzicht en mogelijkheden door samenwerking

Door de samenwerking met de partners in het meetnet staan er meer kennis, inzicht en meer mogelijkheden ter beschikking bij de deelnemende gemeenten, dan als het meetnet niet zou bestaan. Naast de samenwerking tussen de partners is ook de samenwerking met burgers, via het burgerinitiatief AiREAS een belangrijk onderdeel van het meetnet. Doordat samen de omgeving in kaart wordt gebracht, door middel van onder andere burgermetingen en snuffelfietsen, versterkt het vertrouwen in gemeten en berekende data in de samenleving. De staatssecretaris van I en W noemde op 10 december 2024 het Regionaal Meetnet ILM 2.0 nog als goed voorbeeld van deze samenwerking, in reactie op kamervragen.

Handelingsperspectief

In de plannen staat ook dat de huidige meetpunten gaan verschuiven, en dat deels andere stoffen gemeten gaan worden, via andere methoden. Stoffen die meer zeggen over lokale bronbijdrage, zoals ammoniak voor de impact van de landbouw in het buitengebied. De focus van de activiteiten van het meetnet

verschuift in de derde fase en wordt meer gericht op het creëren van handelingsperspectief met gebruikmaking van de meetdata. Belangrijk daarin is het bepalen van eigen ambitieniveaus per gemeente of deelgebied. De wettelijke normen voor luchtkwaliteit beschermen de gezondheid van inwoners namelijk onvoldoende. We denken hierin graag met u mee met raad en data. Er zijn in het Regionaal Meetnet in fase 2 al diverse bijeenkomsten en workshops georganiseerd om burgers en gemeenten duiding en handelingsperspectief te bieden. In 2025 zal dit voor de nieuwe invulling van het meetnet verder uitgewerkt en verbeterd worden. De plannen worden ook afgestemd op het Schone Lucht Akkoord, zodat hier een goede synergie mee ontstaat. Op 1 april was het eerste online vragenuur van dit jaar, voor laagdrempelige uitwisseling tussen deelnemende regio-gemeenten en samenwerkende partners. Het gaat daarbij over data-interpretatie, ontwikkelingen in het meetnet en méér. De wensen die daarin zijn uitgesproken door deelnemende gemeenten worden meegenomen in de uitwerking van het plan voor ILM3.0. Op dinsdag 13 mei 9.00-10.00 uur vindt het volgende online vragenuur plaats. Aanmelden hiervoor kan via meetnet@odzob.nl. >>

Waarom is er een Regionaal Meetnet?

Met een Regionaal Meetnet wordt in de regio Zuidoost-Brabant de luchtkwaliteit gemeten. Meetkasten (circa 50) meten 'realtime' stikstofdioxide en fijnstof. Het Regionaal Meetnet is zo ingericht dat een goed beeld is te geven van de luchtkwaliteit in heel de regio Zuidoost-Brabant. Deze kennis wordt benut voor (beleid voor) een gezondere samenleving. Met een focus op het stedelijk gebied, het gebied rond de luchthaven en het buitengebied met veel veehouderij.

Alle data zijn daarbij openbaar. Zo kunnen inwoners zelf zien hoe het staat met de luchtkwaliteit in hun omgeving. Met het Regionaal Meetnet is een unieke basis gelegd voor onderzoek naar en innovatie in onze directe leefomgeving. Daarnaast is in het regionale meetnet ook een unieke samenwerking ontstaan tussen kennispartners, overheid en burgers.

Citaten van de initiatiefnemende partners Regionaal Meetnet uit het Sociaal jaarverslag 2024:

AIREAS

‘Vanuit AiREAS perspectief blijven we het ‘samen verantwoordelijkheid nemen voor onze gezondheid en onvervuilde leefomgeving’ verder kaderen en invulling geven. Het begrip ‘samen’ betekent in dit geval dat elke deelnemer een steentje bijdraagt vanuit de eigen comfortzone, en alle steentjes samen meetbaar resultaat vertonen op gebied van luchtkwaliteit en gezondheid. Dat kan alleen door samen van de stip een gemeenschappelijke stap te bepalen en te kijken wat eenieder eraan dient bij te dragen voor het gewenste resultaat. Vaak gaat het dan om relatief kleine maar significante veranderingen, gefaciliteerd door kennis, ruimte voor vernieuwing, toegepaste innovaties en gedragsaanpassingen.’

EINDHOVEN

‘Als gemeente Eindhoven gebruiken we afgelopen jaar de meetresultaten om inzicht te krijgen in de lokale luchtkwaliteit bij verschillende activiteiten op het gebied van mobiliteit, houtstook, vuurwerk en andere vervuilingpatronen. Met het meetnet wordt 24/7-open data verstrekt. Hierdoor ontstaat naast het jaargemiddelde beeld ook inzicht in fluctuaties in de dag, week, maand en seizoenen. Hiermee kunnen specifieke bronnen of oorzaken van pieken in de belasting van de luchtkwaliteit herleid worden, zoals ten gevolge van verkeersdrukke in de spits.’

‘Onze rol in het Regionale Meetnet is altijd geweest om voorbij de metingen te kijken (het middel) en gezamenlijk een goede focus te houden op het verbeteren van de luchtkwaliteit (het doel). In de voorbereidingen naar de derde fase van het Regionaal Meetnet (vanaf 2026) hebben we gezamenlijk zelfs het doel verbreed naar een ‘gezondere leefomgeving’.’

‘In de huidige trend van steeds meer meten in plaats van berekenen van belasting van diverse stoffen is een fijnmaziger beeld belangrijk. Inzicht in lokale en regionale bronbijdragen levert handelingsperspectief voor onze deelnemende gemeenten en burgers op. Het veehouderijonderzoek heeft ook waardevolle inzichten opgeleverd over de omvang van de impact van veehouderijen op de luchtkwaliteit en de stoffen die die impact goed laten zien. Met name ammoniak bleek veel te zeggen over de invloed van veehouderijen.’

Provincie Noord-Brabant

‘Voor ons als provincie is het belangrijk dat alle deelnemende partners meerwaarde halen uit het meetnet, dit geldt zowel voor gemeenten gelegen in het landelijk gebied als gemeenten in de stedelijke omgeving. Ook de inbreng van AiREAS en de daaraan verbonden (burger) initiatieven zijn van grote waarde. Het vragen-uurtje is zeer waardevol gebleken om de behoeftes bij gemeenten op te halen.’

‘Doelstelling van RIVM voor 2025 is om de pilots in Eersel en Oirschot goed af te sluiten. Daarnaast gaan we in 2025 aan de slag met de invulling van het Regionaal Meetnet in 2026 en hoe dit zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de wensen in de regio. De focus kan hierbij bijvoorbeeld liggen op het verkrijgen van handelingsperspectief voor lokale partijen, waarbij de stip op de horizon een betere gezondheid is voor de inwoners van provincie Noord-Brabant. We gaan in 2025 in gesprek met de andere regiegroep partners (en eventueel breder) om de wensen zo goed mogelijk boven tafel te krijgen en het meetnet te optimaliseren voor de doorstart in 2026.’

TNO innovation for life

‘Het stimuleren, activeren en samenwerken aan een gezamenlijke visie en aanpak van de regionale luchtkwaliteit speelt een belangrijke rol. Dit past ook bij de meer integrale visie op omgevingskwaliteit die zich binnen TNO ontwikkelt, waarbij luchtkwaliteit, hitte en geluid onderdeel zijn van dezelfde puzzel. Hier past ook het toewerken naar klimaat-neutraliteit en aandacht voor sociaal-economische factoren bij. Met deze insteek zet TNO in op het komen tot meer effectief, integraal beleid alsmede het verhogen van draagvlak en participatie in de samenleving.’

‘Veel van het onderzoek, dat Institute for Risk Assessment Sciences (IRAS) Universiteit Utrecht uitvoert, draagt bij aan inzicht in luchtkwaliteits- en gezondheidsvraagstukken. In 2024 heeft de Universiteit Utrecht samen met RIVM en GGD Brabant-Zuidoost de resultaten van het verdiepende veehouderij onderzoek uitgewerkt en gepubliceerd. We lieten in de rapportage zien dat hogere concentraties van ammoniak en endotoxinen (kleine stukjes celwand van bacteriën) in de lucht gevonden worden met meer veehouderijen in de omgeving. Ook de samenstelling van het stof in de lucht is verschillend, met meer secundaire fijnstof.’

Zie ook het sociaal jaarverslag 2024 Regionaal Meetnet Zuidoost-Brabant ([downloadlink](#)) over de resultaten van 2024 en ambities voor de toekomst.

Schone Lucht Akkoord Jaarcongres

De provincie Noord-Brabant had dit jaar de eer en genoegen om het landelijke Schone Lucht Akkoord (SLA) Jaarcongres te verzorgen. De openingstoespraak van gedeputeerde Hagar Roijackers was een sterke boodschap voor samenwerking, hetgeen als rode draad terugkwam gedurende de hele dag. Verschillende werksessies zorgden voor verrijking naast de plenaire presentaties. Er was ook uitgebreid de gelegenheid om te netwerken en ervaringen uit te wisselen met de vele aanwezigen, waaronder veel bestuurders, uit alle delen van Nederland.

Het Regionaal Meetnet Zuidoost Brabant kreeg de nodige aandacht, als ook de samenwerkingsvorm die door AiREAS 15 jaar eerder is gestart en door iedereen wordt gewaardeerd. Algemeen werd de opvatting gedeeld dat we heel veel meten en kennis hebben vergaard, maar het enorm moeilijk blijven vinden om te komen tot doorslaggevende maatregelen. Dat geldt niet alleen voor de aanwezige overheden, maar ook voor burgerinitiatieven of het creëren van betrokkenheid van het bedrijfsleven. Door het samen te constateren, creëren we ook draagvlak om verdere stappen te blijven ondernemen. Zoals de commissaris van de Koning, Ida Adema, ter afsluiting benadrukte: “Alleen samen kunnen we het verschil maken”.

Acht jaar ‘samen meten’

Tijdens het landelijke schone lucht akkoord (SLA) jaarcongres in Den Bosch presenteerde het RIVM zijn [verslag](#) over acht jaar samen meten. Het rapport werd uitgereikt aan de Commissaris van de Koning, Ida Adema, en de directeur-generaal Milieu en Internationaal, Afke van Rijn. Het verslag gaat niet alleen in op de verzamelde inzichten middels low cost sensoren, maar vooral op de kracht van burgerparticipatie in meetinitiatieven, hetgeen we ‘citizen science’ zijn gaan noemen. Het toont de betrokkenheid van duizenden burgers, die een kijkje nemen in hun eigen leefomgeving, om daarmee een onderhandelingspositie te creëren met hun lokale overheid, of zelf actie ondernemen in hun eigen invloedssfeer.

Het geeft een beeld dat verantwoordelijkheid voor onze gezondheid en leefomgeving breder gedragen wordt dan alleen de verwijzing naar de overheid. Het heeft ook de positie van het RIVM bekrachtigd die dit heeft gefaciliteerd door onder andere een dashboard te creëren waarmee burgers op eenvoudige wijze de situatie in hun leefomgeving en landelijk waar kunnen nemen en analyseren.

Link naar het rapport: <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0186.pdf>

Het samen meten portaal van RIVM: <https://samenmeten.rivm.nl/dataportaal/>

Werkssessie ‘Samen meten, en dan...’

Overhandiging RIVM-rapport.

Ruim 250 aanwezigen bij het SLA-Jaarcongres.

Wereldwijde aandacht voor onze multidisciplinaire samenwerkingsvorm vanuit integraal duurzame menselijkheid

De multidisciplinaire samenwerking AiREAS tussen burgers en instanties, met daarbinnen het Regionaal Meetnet, is uniek in de wereld. Door de professionele druk op onze dagelijkse activiteiten zien we soms niet hoe fundamenteel onze gemeenschappelijke bijdrage is aan een betere wereld totdat iemand ons erop wijst.

Hierbij vindt u enkele links naar internationale publicaties die de vaak onbesproken relevantie van onze samenwerking bekrachtigen. Deze zijn al meer dan 100.000 keer gedownload en hebben miljoenen mensen bereikt. Het zijn pagina's die in feite door ons allemaal geschreven zijn.

Het doorbreken van onze erfenis

Als voorbeeld is onder andere het ontstaan van Eindhoven Brainport gebruikt.

<https://www.scientificarchives.com/article/breaking-with-our-heritage-mental-health-empowerment>

Op weg naar volwassen regionale harmonisering met onszelf en de natuur

<https://www.asrjs.com/pdfs/towards-mature-regional-harmonization-with-ourselves-and-nature-162.pdf>

Gezondheidspanel houtstook

In de winter warm bij de open haard, in de zomer gezellig rond de BBQ. Houtstook komt het hele jaar voor, maar de effecten op luchtkwaliteit en gezondheid staan steeds meer in de aandacht.

Hoe ervaren Brabanders deze effecten en hoe gaan zij hier zelf mee om? Dat onderzochten de drie Brabantse GGD'en naar aanleiding van de landelijke campagne 'Eerlijk over houtstook', die Milieu Centraal in oktober 2024 startte.

Het onderzoek werd in december 2024 uitgevoerd onder leden van het gezondheidspanel van de GGD'en en geeft inzicht in de Brabantse situatie. 11.059 mensen hebben de vragenlijst ingevuld.

Hoewel het panel niet representatief is voor de hele regio, kunnen de resultaten beschouwd worden als een indicatie van wat er leeft.

Hieronder staan de resultaten van twee vragen. De resultaten van het volledige onderzoek lees je op de [webpagina van de GGD](#).

Wat zijn de belangrijkste redenen om kool of hout te stoken?

Een top 5 van redenen voor panelleden die weleens hout stoken om dit doen.

1. Voor de gezelligheid (59%)
2. Om het warm te krijgen (48%)
3. Om te koken (bijvoorbeeld op een BBQ) (42%)
4. Om te besparen op de energierekening (30%)
5. Omdat vuur mooi is om naar te kijken (30%)

Top 5 van ervaren gezondheidsklachten door houtstook

Dit zijn de meest voorkomende gezondheidsklachten onder deze panelleden.

- 55% Hoesten
- 50% Irritaties aan ogen, neus of keel
- 47% Benauwdheid, piepende ademhaling
- 46% Verergering van al bestaande aandoeningen zoals astma, COPD, hart- en vaatziekten
- 25% Stress veroorzaakt door geurhinder

Veehouderijen en de gezondheid van omwonenden

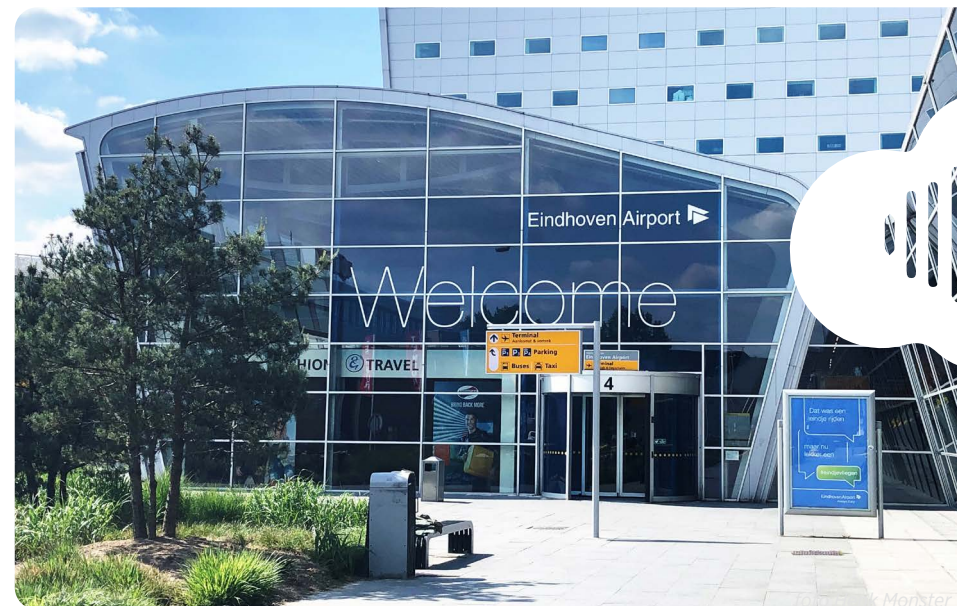
Naar schatting woont 15% van de Brabanders binnen een straal van 2 kilometer van een geitenhouderij. Op dit moment geldt er binnen Brabant een moratorium: er mogen geen nieuwe stallen voor geiten worden gebouwd, maar ondernemers mogen wel meer geiten in een stal houden zolang ze hiervoor ruimte hebben.

Uit onderzoek blijkt wederom dat vooral omwonenden van geitenhouderijen die binnen een straal van 2 km wonen, extra risico op longontsteking lopen. Dit risico neemt toe naarmate je dichterbij een geitenhouderij woont. De GGD'en adviseren om bij besluit-

vorming rondom de bouw of uitbreiding van gevoelige bestemmingen het verhoogd risico op longontsteking mee te wegen, naast alle andere gezondheidsaspecten van de leefomgeving. Denk aan geluidsbelasting, luchtkwaliteit, geur, maar ook aan gezondheidsbevorderende aspecten als groen, bewegen en ontmoetingsmogelijkheden. De GGD'en kunnen hierbij adviseren.

Meer informatie:

[Veehouderijen en de gezondheid van omwonenden - GGD Hart voor Brabant](#)
[Veehouderij en gezondheid omwonenden \(VGO\) | RIVM](#)

Geluidsoverlast luchthaven Eindhoven niet verder gestegen

Ernstige geluidhinder en slaapverstoring door vliegverkeer is bij omwonenden van luchthaven Eindhoven in 2023 niet toegenomen sinds de vorige meting in 2018. In de jaren daarvoor (2012-2014-2018) was wel een stijging zichtbaar.

Deze positieve verandering lijkt ingezet na Proefcasus Eindhoven Airport in 2018-2019.

Meer informatie:
[Geluidsoverlast luchthaven Eindhoven niet verder gestegen - GGD Brabant-Zuidoost](#)

ONDERZOEK VEEHOUDERIJ EN GEZONDHEID OMWONENDEN 2018-2024

Mensen die in de buurt van geitenhouderijen wonen hebben vaker een longontsteking. **Waarom komt dat?**

Door de hieronder genoemde vragen te beantwoorden, willen we hier meer duidelijkheid over krijgen.

<p>Welke ziekteverwekkers veroorzaken longontsteking bij patiënten?</p> 	<p>Welke mogelijke ziekteverwekkers komen voor bij geitenhouders?</p> 	<p>Welke mogelijke ziekteverwekkers komen voor bij omwonenden zonder longontsteking?</p>
<p>Welke mogelijke ziekteverwekkers vinden we waar en wanneer op bedrijven?</p> 	<p>Zijn er bedrijfskenmerken die een risicofactor vormen?</p> 	<p>Metingen in de buitenlucht op leefniveau. Welke ziekteverwekkers die longontsteking kunnen veroorzaken, meten we in de omgeving van geitenhouderijen?</p>